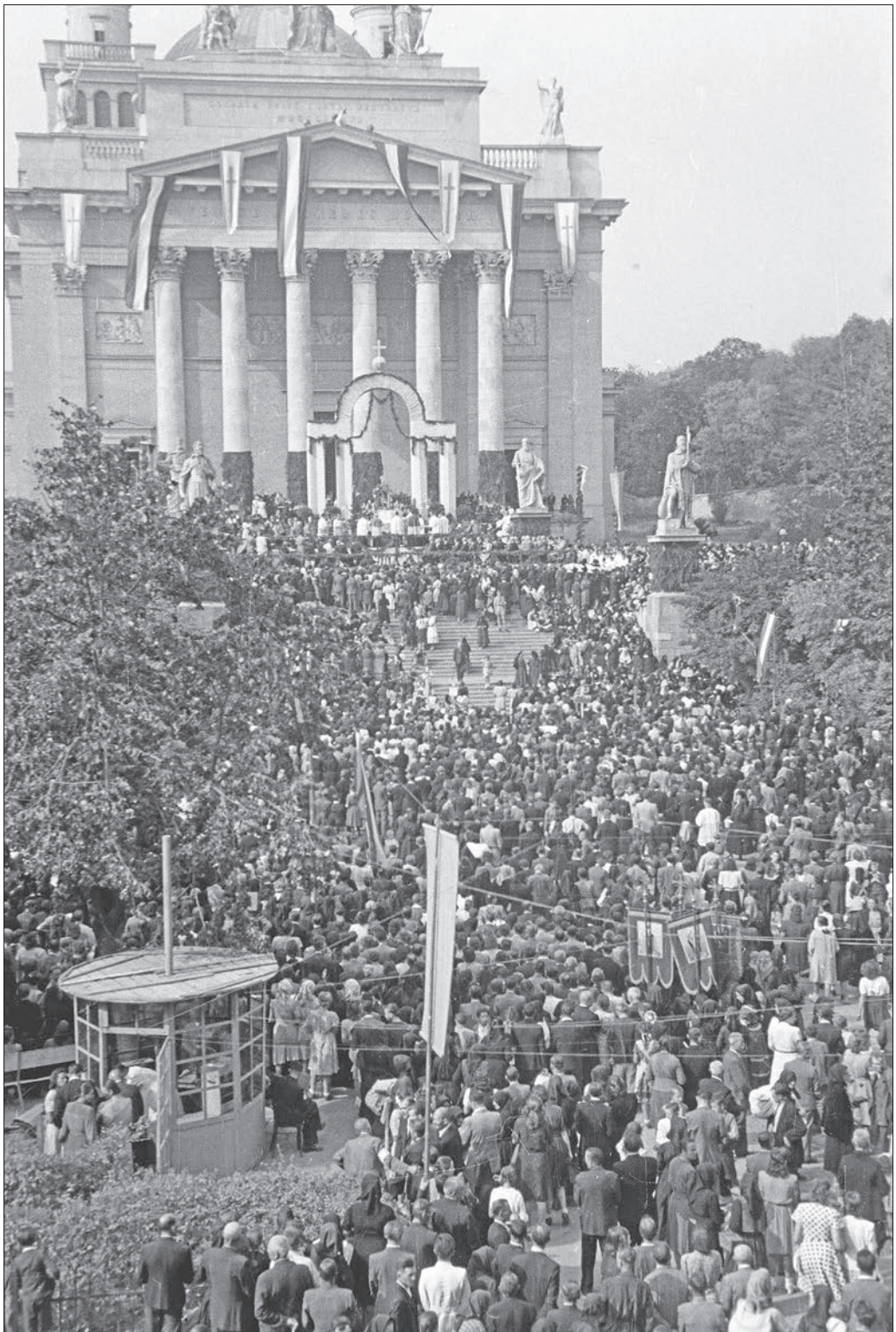

Eger, Úrnap körmenet a Bazilika (Főszékesegyház) előtti téren a Líceumból fényképezve, 1947 júniusa.

Fortepan 273343 /
Kern család

===== Gyebnár Kristóf =====

/// Demokratikus államrend elleni izgatás?

**Az Egri Barázda szerkesztői ellen kezdeményezett
eljárás anatómiája**

Nemzetközi megfigyelők szerint 1945. november 4-én a térség legdemokratikusabb választását tartották Magyarországon, amelyen a Független Kisgazdapárt (FKGP) 57%-os eredményt ért el, és 245 képviselővel abszolút többséget szerzett a Nemzetgyűlésben. Az FKGP főlényét a Magyar Kommunista Párt (MKP) politikai taktikaváltással igyekezett kompenzálni, koalíciós partnerként és egyben riválisként különböző eszközökkel akadályozták a győztes pártot abban, hogy a voksok szerinti elsőbbségét kihasználhassa. Az MKP sikerként könyvelhette el, hogy a jaltai megállapodás elvárásai értelmében a kormányalakítási tárgyalások során az FKGP lemondott többsége érvényesítéséről, és a koalíciós kormányzás fenntartását tartotta szem előtt.¹ A kormány 1945. november 15-i megalakulása után az MKP elsődleges célja az volt, hogy megőrizze kormányzati és korábban a közigazgatásban megszerzett pozícióit, ezzel szemben az FKGP a helyhatósági állások újraelosztását vagy ennek alternatívájaként az önkormányzati választások kiírását kezdeményezte. A kommunisták mindkét lehetőséget elutasították, megpróbálták megakadályozni a kisgazdapárt térnyerését a végrehajtó hatalomban, mindemellett igyekeztek belső vitákat generálni a kisgazdák körében, megosztani legnagyobb riválisuk egységét.² 1946 márciusától csak abban esetben voltak hajlandók együttműködni a kisgazdákkal, ha a párt jobbszárnyának képviselőit kizárja közösségéből.³ A kommunisták, maguk mellé állítva a Szociáldemokrata Pártot (SZDP) és a Nemzeti Parasztpártot (NPP), politikai céljaik megvalósítása érdekében 1946. március 5-én létrehozták a Baloldali Blokkot, amelyvel lényegében a nagykoalíción belül létrejött egy kisebb koalíció a legnagyobb part-

1 == Gyarmati, 2011: 65–66.; Palasik, 2000: 138–141.

2 == Gyarmati, 2011: 72–73.

3 == Balogh, 1975: 182–183.; Vida, 1976: 156.

ner, az FKGP ellen. Annak érdekében, hogy nyomatékosítsák követelésüket, a „*Ki a nép ellenségeivel a koalícióból!*” jelszó jegyében – amely 1946 őszén az MKP III. kongresszusának hivatalos jelmondata lett – március 7-én 3-400 ezer fő részvételével tömegmegmozdulást tartottak Budapesten. A kisgazdapárt vezetése mindezt úgy értékelte, hogy a baloldali pártok – elsősorban az MKP – puccsszerű hatalomátvitelre készülnek. A rendelkezésre álló hatalmi eszközök és fegyveres apparátus híján arra nem gondolhattak, hogy az esetleges puccsot erővel megakadályozzák. Egyetlen lehetőségnek a baloldali pártokkal való viszony politikai rendezését és a koalíció fenntartását tekintették, amelynek érdekében jelentős engedményeket tettek.⁴

1945 novemberétől az országoshoz hasonló politikai közhangulat formálódott Heves vármegyében is, ugyanakkor jelentős sajátosságok is megfigyelhetők. Bár közvetlenül csak nehézkesen igazolható, de a feltárt források arra utalnak, hogy az MKP Heves vármegyei vezetősége már az 1945-ben kibontakozó politikai átmenet időszakában együttműködött a rendőrséggel, esetenként pedig a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) vármegyei megbízottjával is, hogy akadályozza legfőbb politikai riválisa, az FKGP helyi szervezetének működését. Ez a helyi összjáték nem minden esetben tekinthető országosan koordinált cselekménysorozatnak, ugyanakkor a helyi politikai élet szereplőinek döntéseit sokszor az országos fejlemények alakították, amelyek olykor országos visszhangot is kiváltottak. Erre lehet példa az *Egri Barázda* szerkesztői ellen indított eljárás is, amelynek bemutatása során elsősorban azt a kérdést járrom körül, hogy milyen politikai szándékok húzódtak meg az ügy hátterében.⁵

= = = Politikai konfliktusok és letartóztatások Heves vármegyében 1946 tavaszán

Az MKP Heves vármegyei titkárának jelentései arra utalnak, hogy a nemzetgyűlési választás után a térség „*politikai élete ellanyhult*”.⁶ Sulyán György még az 1946. februári eseményeket összegző beszámolójában is arról írt, hogy a párt képviselői a kisgazdákkal semmilyen kapcsolatot nem ápoltak, Milassin Kornél kisgazdapárti főispánnal⁷ látszólagosan jó, diplomatikus kapcsolatot tartottak fent.⁸ Márciusban viszont az FKGP népgyűlésein a felszólalók folyamatosan támadták a baloldali pártokat,

4 = = Az FKGP vezetése 1946. március 12-én elfogadta a Baloldali Blokk követeléseit. Hozzájárult a bauxitbányák, az olajforrások, valamint az energiatelepek államosításához; egyetértését fejezte ki a nehézipari nagyüzemek állami kezelésbe vételével, és nem emelt kifogást a nagybankok állami ellenőrzése ellen sem. Elfogadta a szakszervezetek képviselőinek jelenlétét a köztisztviselői állomány revíziójának lebonyolításában. Kompromisszum született személyi kérdésekben is, a párt kizárt 20 képviselőt tagjai közül. Palasik, 1998: 115.; 2000: 147–148.; Vida, 1976: 163–164.

5 = = Az MKP helyi szervezete és a rendőrség együttműködésére további példa: Gyebnár, 2025: 261–263.

6 = = MNL-HML-X.1. 1. cs. 12. őe. Jelentés, 1945. december 31.

7 = = Milassin kinevezésének körülményeiről bővebben: Gyebnár, 2025.

8 = = MNL-HML-X.1. 2. cs. 8. őe. Jelentés, 1946. március 5.

mire válaszul a kommunista képviselők is aktívabbá váltak, ellentámadást indítottak, amelynek következtében egyre feszültebbé vált a viszony a két párt között.⁹ A Független Ifjúsági Szövetség (FISZ)¹⁰ Heves vármegyei tagsága is úgy értékelte a kora tavaszi politikai fejleményeket, hogy a Baloldali Blokkba tömörült pártok hatalomátvételre készültek. Aggodalmuknak az 1946. március első napjaiban tartott összejövetelükön hangot is adtak, megbeszélést folytattak Lendvai Csabával, a FISZ országos titkárával. Itt szóba kerültek a helyieket ért atrocitások is, melynek kapcsán Lendvai javasolta, hogy *„amennyiben a fenyegetések erősödnének, és a rendőrség esetleg nem lenne hajlandó az erőszak megfékezésére, úgy a Független Ifjúság vezetői költözzenek ki egy tanyára, s így tartsák fenn a Független Ifjúság szervezetét”*.¹¹ A tanácsot megfogadva a fiatalok úgy határoztak, hogy bármiféle üldöztetés esetén a besenyőtelek-mezőházi tanyavilágba helyezik át székhelyüket, amire végül nem került sor.

1946. május végén fiatalok letartóztatásáról számolt be az *Igazság* című szociáldemokrata lap, melynek szerkesztésében a kommunisták is részt vettek.¹² Az őrizetbe vett személyeket fegyverrejtegetéssel és *„felkelés kirobbantására irányuló”* tevékenységgel vádolták, továbbá felrótták a szervezet tagságának, hogy a sajtó útján támadták *„a demokratikus pártok sorából kikerülő városi és állami vezető[ket]”*.¹³ A cikkek tartalmából megállapítható, hogy a letartóztatásokra a fenti megbeszéléssel összefüggésben került sor. A rendőrség az FKGP ifjúsági szervezetének tagjait és a párt helyi lapjának, az *Egri Barázdának* a szerkesztőit szervezkedésben való közreműködéssel gyanúsította. Az előállított személyek számáról az újságcikkekben és a szakirodalomban eltérő adatok jelentek meg, egyes helyeken 10, máshol 12 letartóztatottól írtak.¹⁴ Ami biztos, hogy őrizetbe vették az *Egri Barázda* szerkesztői közül Komáromy Endrét, Péteri Istvánt, Toronyai Pált és Bányász Pétert, továbbá a FISZ vármegyei vezetőjét, Kovács Lászlót, az ifjúsági szövetség tagjai közül Bölcsényi Lászlót és Bándi Endrét.¹⁵ A letartóztatások hivatkozási alapját az 1946. már-

9 == MNL-HML-X.1. 2. cs. 8. őe. Jelentés, 1946. április 6.

10 == Az FKGP 1945. július 29-én alapította meg önálló ifjúsági szervezetét Független Ifjúsági Szövetség néven, melynek egyik szervezője, később elnöke B. Rácz István volt. Életrajzát lásd bővebben: Vida (főszerk.), 1999: 476–477.

11 == Miskolczy István: Mi az igazság az Egri Barázda szerkesztői körül. *Egri Barázda*, 1946. június 22. 1.

12 == Erre utal Sulyán György egyik jelentése is: *„A Szoc. dem. párttal különösen jó viszonyt tartunk fel, az Igazság szerkesztése [...] közösen történik.”* MNL-HML-X.1. 1. cs. 11. őe. Jelentés, 1945. május 18. Vö. Pető, 1992: 278, 281.

13 == A letartóztatott egri és hevesmegyei fasiszta összeesküvők névsora. *Igazság*, 1946. május 26. 1. Lásd még: Szenzációs letartóztatások. *Igazság*, 1946. május 19. 1.

14 == Az említett cikkek mellett lásd még: Pető, 1992: 295.; Sugár István: Az egri Kisgazda Párti „összeesküvés” 1946-ban. *Egri Újság*, 1990. november 2. 5.

15 == A letartóztatott egri és hevesmegyei fasiszta összeesküvők névsora. *Igazság*, 1946. május 26. 1.; Sugár István: Az egri Kisgazda Párti „összeesküvés” 1946-ban. *Egri Újság*, 1990. november 2. 5.

cius 23-tól hatályos, a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelmét szabályozó 1946. évi VII. törvénycikk szolgáltatta. Komáry Endre és Bölkény László esetében végül 1946. május 17-én a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel gyanúja miatt internálást rendelt el a Magyar Államrendőrség Eger Városi és Járási Kapitanyságának Politikai Rendészeti Osztálya.¹⁶ Az előállítások ténye mutatja, hogy az egri fiatalok és Lendvai Csaba között zajlott márciusi tárgyalás és az Eger határában megtalált fegyverek felhasználható kiindulópontot jelentettek a rendőrség számára egy szervezkedés koncepciójának megkonstruálásához. Később ennek alapján indítottak eljárást, amelynek vizsgálati szakaszában – a források tanúsága szerint – a kihallgatások a fizikai erőszakot sem nélkülözték.

A sajtóhírek, valamint az MKP Heves vármegyei és Eger városi titkárának jelentései kezdetektől annak látszatát keltették, hogy a letartóztatások egy, a vármegye egészére kiterjedő szervezkedéssel összefüggésben történtek. Az *Egri Barázda* szerkesztőinek őrizetbe vétele idején már folyamatban voltak a gyöngyösi és hatvani szervezkedéssel kapcsolatos letartóztatások és kihallgatások. 1945 szeptembere és 1946 januárja között Gyöngyösön és környékén ismeretlen tettesek több rendőrbiztosságot megtámadtak, és merényletet követtek el szovjet katonák ellen. Az ügyben meggyanúsított fiatalok tagjai voltak a Kiss Szaléz vezette Keresztény Demokratikus Ifjúsági Munkaközösségnek (KEDIM), így a hatóságnak hamar sikerült összefüggésbe hozni ügyüket a ferences szerzetessel, az FKGP helyi alelnökével, őt felbújtóként azonosítva a történetekben. 1946 májusában a cselekmény felgöngyölítése átgyűrűzött Hatvanba is, ahol szintén az FKGP helyi vezetőit, valamint ferences rendi szerzeteseket vettek őrizetbe.¹⁷ Az MKP helyi szervei politikai haszonszerzés céljából a „mátravidéki összeesküvést” minél előbb össze akarták kapcsolni az egri fiatalok ügyével, ebből adódóan az első pillanattól olyan szervezkedésről kommunikáltak, amely az egész vármegyét behálózta, és a résztvevői a „*Független Kisgazdapártot használt[ák] fel fedőszerv gyanánt*”.¹⁸ Jól szemlélteti ezt a törekvést a kommunista párt Eger városi titkárának 1946. június 1-jén kelt jelentése, amelyben arról számolt be, hogy „a gyöngyösi fasiszta szervezkedés átnyúlik Egerbe is”, az őrizetbe vett

16 = = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 10–13. Véghatározatok, 1946. május 17.

17 = = Az eljárás végén a vádlottak többségét hosszú kényszermunkával büntették, de több halálos ítélet is született. A szervezkedési ügyet területi kiterjedtsége miatt a szakirodalom „mátravidéki összeesküvésként” azonosította. Lásd bővebben: Balogh, 1997; Ötvös, 2013; Nagy, 2017; Bank, 2021.

18 = = A letartóztatott egri és hevesmegyei fasiszta összeesküvők névsora. *Igazság*, 1946. május 26. 1. Ezt a narratívát átvéve, a rendszerváltás előtti szakirodalom is őszszemosta a Gyöngyös és Hatvan környéki ügyeket az egrivel. Nagy József a Kiss Szaléz-esetet tárgyalva említést tett arról, hogy a szervezkedés túlnyúlt Gyöngyös határain és az egész vármegyére kiterjedt, azonban az eljárások részletes elemzésével adós maradt. Nagy, 1955: 395.; 1970: 65.

fiatalok „Kiss Szaléz szervezkedési munkáját Egerben kívánták folytatni”.¹⁹ Ezt a narratívát a Baloldali Blokk pártjaihoz köthető helyi lapok, az *Igazság* és a *Heves Népe* cikkei a közvélemény befolyásolása érdekében mindvégig fenntartották.

1946 tavaszán az országos követelésekkel összhangban az MKP vármegyei vezetésének legfőbb törekvése az volt, hogy az FKGP helyi szinten is vizsgálja felül tagságát, és zárja ki soraiból a jobbszárnyat képviselő egyéneket.²⁰ Abból, hogy a kommunisták összefüggésbe hozták az FKGP-t a feltárt szervezkedésekkel, arra lehet következtetni, hogy ezzel is a kisgazdák vármegyei közéletben betöltött erős pozícióját akarták gyengíteni, a párt vezetőit kényszerhelyzet elé állítani. Annak ellenére, hogy a gyöngyösi és hatvani őrizetbe vételek után az MKP számított az egi letartóztatásokra is – annak várható megvalósulásáról a *Heves Népe* május 12-i lapszáma számolt be –, azonnali politikai hasznót nem realizált az ügyekből.²¹ Sulyán György a májusi eseményeket összefoglaló jelentésében mutatott rá, hogy Kiss Szaléz esetét még a Gyöngyösi járásban sem sikerült olyan mértékben kihasználni, ahogyan szerettték volna. A vármegyei titkár értékelése szerint a lakosság nem azonosult az MKP helyi szerveinek álláspontjával, a közhangulat nem módosult olyan mértékben, mint amire a párt számított, több településen a kommunisták követeléseit közvetítő népgyűlést sem tudtak szervezni.²² Az FKGP helyi vezetőivel kialakult negatív viszony nem állt közvetlen összefüggésben a májusi letartóztatások tényével, Sulyán a februári jelentésétől eltérően áprilisi beszámolójában már feszültséggel terhelt kapcsolatról adott számot, amely később csak tovább mérgesedett. Véleménye szerint Milassin Kornél főispán és Miskolczy István, a párt vármegyei elnöke volt a gátja annak, hogy a kommunisták és a kisgazdák jó kapcsolatot ápoljanak egymással.²³ Mindehhez hozzájárulhatott, hogy az FKGP vármegyei párt-szerve nem engedett a nyomásnak, a helyi vezetőségben nem történt változás, a tagrevíziós követelések végrehajtását halogatta, amelynek következtében a párt lokális közéletben elfoglalt pozíciója nem gyengült jelentősen.

19 == MNL-HML-X.8. 1. cs. 9. őe. Jelentés, 1946. június 1.

20 == Sulyán György a *Heves Népe* hasábjain 1946. május 12-én fogalmazta meg az igényt az FKGP helyi vezetőinek leváltására, a párton belül végrehajtandó tagrevízióra. Sulyán György: A tizenkettedik óra. *Heves Népe*, 1946. május 12. 1.

21 == Az MKP vármegyei lapja így írt a tavaszi letartóztatásokról: „Úgy Gyöngyösön, mint Hatvanban újabb letartóztatások voltak. De nekünk az az érzésünk, hogy a terrorszervezet számai más városokig is elnyúlnak, ahol szintén újabb letartóztatások várhatók.” *Heves megye a magyarországi fasiszták főfészke. Heves Népe*, 1946. május 12. 2.

22 == MNL-HML-X.1. 2. cs. 8. őe. Jelentés, 1946. június 12.

23 == MNL-HML-X.1. 2. cs. 8. őe. Jelentés, 1946. május 9.; uo. Jelentés, 1946. június 12.; uo. Jelentés, 1946. július 4. Milassin az FKGP jobbszárnyához tartozott, kapcsolatban állt többek között Pfeiffer Zoltánnal és Sulyok Dezsővel is, csakúgy, mint Miskolczy István, aki Milassin főispáni kinevezése után vette át a párt vármegyei szervezetének vezetését, melyet 1946 decemberéig látott el. Szecskó, 1995: 52.

= = A rendőrségi és ügyészségi eljárás

Az MKP tehát a hivatalos kommunikációjában egy monstre szervezkedésként keregette a gyöngyösi, a hatvani és az egri őrizetbe vételek alapját képező cselekményeket. Az *Egri Barázda* szerkesztőinek és a FISZ tagjainak ügyében felvett jegyzőkönyvek tartalma azonban nem utal arra, hogy az Eger Városi és Járási Kapitanyság Politikai Rendészeti Osztálya a hivatalos eljárás keretében is erre törekedett volna. Az összhang hiánya annak fényében meglepő, hogy a párt és a rendvédelmi szerv már 1945-ben együttműködött. Milassin Kornél főispán már 1945. november 14-én panasszal élt a belügyminiszternél, mert megítélése szerint a rendőrség „vezetői és legénységének nagy része egyetlen pártnak a karhatalma és így minduntalan pártpolitikai szempontok szerint történnek ott az intézkedések”.²⁴ Állítása igazolására az 1945. október 19-én lemondását követelő tömegtüntetés példáját hozta fel, amikor a rendőrség annak ellenére nem akadályozta meg magánlakásának feldúlását, hogy tudott az eseményről. Milassin arra is kitért, hogy az állomány tagjai közül többen tevőlegesen is részt vettek az akcióban.²⁵ Ilyen előzmények után az MKP talán számíthatott arra, hogy a rendőrség 1946 tavaszán is támogatni fogja a párt politikai célkitűzésének megvalósítását. Ennek ellenére a vizsgálati szakaszban felvett jegyzőkönyvek tartalma nem erősítette az MKP központi narratíváját.

Az egri politikai rendészeti osztályon 1946. május 13-án kezdték el az őrizetbe vett fiatalok kihallgatását. Közülük csak négy személy – Bándi Endre, Bölkény László, Komáromy Endre és Tóth Imre – vallomása maradt fenn. Ezek alapján a rendőrség elsősorban a FISZ 1946. márciusi egri gyűlésén történetekre, valamint a résztvevők későbbi találkozóira összpontosított. A hatóság a fogva tartott személyek kapcsolati hálójának feltérképezésére, a köztük vélelmezett szoros kapcsolat feltárására összpontosított, a jegyzőkönyvekben nem utal semmi arra, hogy az ügyben eljáró rendőrök összefüggést kerestek volna a „mátravidéki összeesküvéssel”. A gyanúsítottak tagadták, hogy bármilyen szervezkedésről tudomásuk lett volna. Bölkény László mezőtarjányi tanító csak annyit ismert el, hogy 1946 márciusában Bándi Endre közölte vele, „március 15-én ki fog törni a proletárdiktatúra és ez ellen meg kell szervezni az ellenállási mozgalmat”. Azt azonban tagadta, hogy ebben bármilyen szerepet vállalt volna.²⁶

Komáromy Endre már első kihallgatása alkalmával határozottan kijelentette, hogy „Eger és környékén semmiféle fegyveres szervezkedésről nem tud[ott]”. Elmondta, hogy Lendvai Csaba Egerben járt, és többen megbeszélést folytattak vele, azonban ennek nem tulajdonított nagy jelentőséget, információi szerint az egyeztetéseken a FISZ szervezéséről volt szó. Tóth Imre és Toronyai Pál szerették volna neki bemutatni a budapesti küldöttet, akinek érdekes információi voltak főként aktuális politikai

24 = MNL-HML-IV.401.a. 194/1945. A vármegyei rendőrség működése, 1945. november 14.

25 = Az 1945. október 19-i tüntetés részleteit lásd bővebben: Gyebnár, 2025: 261–263.

26 = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 6. Bölkény László kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 13.

kérdésekről, Komáry azonban azt állította, hogy a találkozó végül meghiúsult. Bándi Endrével kapcsolatban megjegyezte, hogy bár futólag ismerte, beszélgetést soha nem kezdeményezett vele, véletlen találkozásaik alkalmával csupán üdvözölték egymást.²⁷ 1946. május 25-én önvallomásában politikai szerepvállalását így összegezte: „*A demokratikus államrendnek magam is építő munkása vagyok másfél esztendő óta a felszabadulás legelső percétől kezdve. Munkám és egyéniségem nem csak pártomnak, hanem valamennyi demokratikus pártnak rokonszenvével találkozott.*”²⁸ Komáry tehát igyekezett jelentéktelen tényezőként feltüntetni magát, tevékenységét pedig az 1945 utáni hegemon diskurzusnak megfelelően előadni.

Bándi Endre viszont egyértelmű szervezkedésként azonosította az 1946 márciusi cselekményeket. Már első kihallgatása alkalmával határozottan kijelentette, hogy Komáry – akit diákkora óta ismert, de csak köszönőviszonyban álltak egymással – tudott a szervezkedésről. Állítását arra alapozta, hogy a Fisz egri szervezetének 1946. márciusi összejövételén félrevonulva tárgyalt Lendvai Csabával, Tóth Imrével és Kovács Lászlóval. Ekkor még nem szerzett tudomást arról, hogy miről folyt a diskurzus, a párbeszéd feltételezett tartalma csak később vált gyanússá számára. A gyűlést követően a kisgazdapárt helyiségében fültanúja volt Tóth Imre, Toronyai Pál és Péteri István beszélgetésének, akik azon tanakodtak, hogy Komáryt bevonják-e a szervezkedésbe. Néhány nappal később az *Egri Barázda* szerkesztőségében az érintettek megerősítették, hogy beavatták Komáryt.²⁹ Jegyzőkönyv ugyan nem maradt fenn, de egy összefoglaló jelentés alapján Péteri István is hasonlóan vélekedett az 1946. márciusi eseményekről. Megítélése szerint Komárynak tudnia kellett a szervezkedésről, mert jelen volt azon az egyeztetésen, ahol Lendvai-val egy várható „*proletárdiktatúra esetéről beszéltek*”.³⁰

Bándi Endre további kihallgatási jegyzőkönyveiből egyértelműen kiderül, hogy 1946 tavaszán ő maga is aktív szerepet vállalt a Fisz székhelye várható kiköltöztetésének megszervezésében. Lendvai kérésére ő kereste fel Bölkény Lászlót – akit 1946 januárja óta ismert – annak érdekében, hogy rajta keresztül szerezzen támogatókat a vármegye déli részén található Poroszlón és Tiszafüreden.³¹ Bándi szerint Bölkény készségesen állt rendelkezésére, utóbbi azonban tagadta az együttműködést.³² Már

27 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 9. Komáry Endre kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 14.

28 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 20. Komáry Endre önvallomása (másolat), 1946. május 25.

29 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 14. Bándi Endre kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 23.

30 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 27. Jelentés Komáry Endre szerepéről, 1946. június 14.

31 == Tiszafüredet 1950-ben Szolnok megyéhez csatolták. A települések politikai arculatát 1945–46-ban jelentős kisgazdapárti és parasztpárti többség jellemezte. RETÖR-KIL-X.3.1-Ő állag 63.d. 149. őe. FKGP Heves megyei helyi vezetőség és helyzete, 1945. [d. n.].

32 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 18. Bándi Endre kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 24.; uo. 25. Bándi Endre kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. június 6. Vö. uo. 6. Bölkény László kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 13.

cius 15-én szoba került a szervezet székhelyének tanyavilágba költöztetése, Bándi ekkor arról tájékoztatta Bölkényt, hogy „*egyelőre az egész ügy elmarad*”.³³

A fiatalok kihallgatása során alkalmazott módszerekről – amint látható lesz – ellentmondó információk állnak rendelkezésre. A rendőrség ugyanakkor következetesen ügyelt rá, hogy a jegyzőkönyvek végén szerepeljen az a záróformula, amely szerint a gyanúsított vallomását minden külső kényszer hatása nélkül tette meg. A kiemelt figyelem oka, hogy a rendőrség kétes módszerei miatt már 1945 májusában szorult helyzetbe került, Milassin Kornélnak ugyanis ekkor jutott tudomására, hogy a várban fogva tartott internáltakat „*állati módon ütlegetik*”.³⁴ A főispán a vármegyei rendőrkapitánynak írt panaszlevelében kiemelte, hogy a népügyészre átkísért gyanúsítottakról látleletet vettek fel, ezért tagadhatatlan az erőszak alkalmazása.³⁵ Úgy vélekedett, hogy „*egy most épülő demokratikus, szabad, népi Magyarországon nem engedhető meg, hogy a rendőrségnél hasonló eszközökkel kínozzák a le-tartóztatottakat, mint azt a régi rendszerben és a nyilas banditák alatt tették*”. A főispán felszólította a vármegyei rendőrkapitányt a kegyetlenkedések megszüntetésére, és kérte, hogy a bűnösöket mozdítsa el állásából.³⁶ Kriston Endre segédpüspök bántalmazásának híre Rákosi Mátyáshoz is eljutott.³⁷ Az MKP főtitkára szerint az eset csorbát ejtett a párt jó hírnevén, ezért nem maradtak el a leváltások, Bóta Bernátot az internálótábor parancsnoki, Dancza Jánost az egri rendőrkapitányi poszt-ról menesztették.³⁸

Ilyen előzmények után, a politikai botrányok elkerülése érdekében a rendőrség bizonyára törekedett legalább a látszatát kelteni annak, hogy változtatott módszerein, erre utalhatnak az 1946 tavaszán felvett jegyzőkönyvek is. Ezt látszik erősíteni Komáry Endre 1946. május 25-én írt önvallomása, amelyben részletesen kitért arra, hogy őt nem érte atrocitás, a vele „*szemben tanúsított bánásmód teljesen egyenlő*

33 = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 18. Bándi Endre kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. május 24.

34 = MNL-HML-IV.401.a. 154/1945. Milassin Kornél levele a vármegyei rendőrfőkapitánynak, 1945. május 22. Az egri várban 1945 januárjában rendeztek be internálótábort. A megszervezése körül kialakult konfliktusról lásd bővebben: Gyebnár, 2025. 255–257.

35 = Kálnoki István, Eger 1939 és 1944 között hivatalban volt polgármestere például a „*bal szeme alatt jól látható 2 cm hosszú, mintegy fél cm széles kékes elszíneződés[se]*” jelent meg az ügyészégi kihallgatásán. A sérülés okaként a fogva tartása alatt vele szemben tanúsított agresszív bánásmódot jelölte meg, elmondása alapján gumibottal és puskatussal is ütötték. MNL-HML-XXV.1. 302/1945. Népügyészégi jegyzőkönyv, 1945. május 23.

36 = MNL-HML-IV.401.a. 154/1945. Milassin Kornél levele a vármegyei rendőrfőkapitánynak, 1945. május 22.

37 = A Kriston Endre elleni eljárásról lásd bővebben: Gál, 2022: 98–100.; 2023: 75–79.

38 = Dancza János (1899–1985) 1944. december 30-ától töltötte be Eger rendőrkapitányi posztját, Bóta Bernát (1900–1980) a várban berendezett internálótábort megszervezésétől, 1945 januárjától vezette. Mindketten az MKP tagjai voltak.

volt minden más őrizetes, illetve internálttal szemben alkalmazott bánásmóddal, ami hiánytalanul emberséges” volt. Igaz, később – némiképpen ellentmondva saját magának – azt is megjegyezte, hogy Bányász Péter szerkesztőtársát súlyosan megverték az *Egri Barázdában* közölt cikksorozata miatt.³⁹

Bántalmazásról számol be egy Miskolczi Istvánnak címzett levél is, amelyet az internált fiatalok, feltehetően egy karbantartó segítségével, juttatták ki a várból.⁴⁰ Ebből kiderül, hogy a fogvatartottakból kínzással igyekeztek vallomást kikényszeríteni arra vonatkozóan, hogy a kisgazdapárt helyi vezető politikusai, Miskolczi István és Kiss István⁴¹ szovjetellenes összeesküvést szerveztek.⁴² A rendőrség ez irányú törekvéseit alátámasztó információt a kihallgatási jegyzőkönyvek nem tartalmaznak, azonban a feltárt források közül – Sulyán György április havi jelentése mellett – ez a levél is a letartóztatások általam feltételezett motivációjára utal. Az egri őrizetbe vételekkel az elsődleges terv egy egész vármegyére kiterjedő összeesküvés megkonstruálása volt, az eljárás a párt helyi vezetőinek ellehetetlenítését célozta. Komáry Endre 1990-ben megerősítette, hogy a segélykérő levelet valóban ő és társai írták.⁴³ Ennek fényében viszont felmerül a kérdés, hogy az 1946. május 25-ei önvallomásában miért emelte ki az emberséges bánásmódot. Felismerve kiszolgáltatott helyzetét, a további sérelmek elkerülése érdekében vélhetően arra az elhatározásra jutott, hogy nem emel kifogást az őt ért fizikai atrocitások miatt, hanem elhallgatja és pozitív színben tünteti fel a rendőrség vele szemben tanúsított viselkedését. Ennek ellenére önvallomása mégis bátor hangvételű volt. Az ügy politikai jelentősége mellett kiemelte Bányász Péter bántalmazását is, kérte a rendőrséget, hogy *„más párthoz tartozók ügyében a saját józan ítélőképességükre s ne rivális pártok vezetőire hallgassanak”*.⁴⁴

Az egymásnak ellentmondó vallomások alapján a politikai rendőrség végül arra a megállapításra jutott, hogy Lendvai Csaba és Bándi Endre voltak az irányítói

39 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 20. Komáry Endre önvallomása (másolat), 1946. május 25.

40 == Mészáros György: A véres, alélt testre ráfagyott a víz. Internálótábor 1945-ben az egri várban. *Egri Újság*, 1990. október 5. 5.

41 == Kiss István (1906–1981) katolikus pap, 1936-tól az egri Érseki Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet tanára, 1943 szeptemberétől rektorhelyettese volt. 1945 elején Czapik Gyula egri érsek engedélyével belépett a Független Kisgazdapártba, és részt vett a párt vármegyei szervezeteinek kiépítésében. 1945. november 4-én az országos listáról került a Nemzetgyűlésbe. Életrajzát lásd bővebben: Vida (főszerk.), 1999: 291–292.

42 == DIV TD 80.156.1. Az internált fiatalok Miskolczi Istvánnak címzett levele, 1946. [d. n.]. Megtalálható még: MNL-OL-XIX-A-1-e (2. doboz, Rendőrségi és bírósági ügyek). A levél mindkét helyen közjegyző által hitelesített fényképmásolaton maradt fenn. Az eredeti a tanulmány lezárásáig nem került elő.

43 == Mészáros György: Internálótábor az egri várban II. Megszólalnak a szemtanúk. *Egri Újság*, 1990. október 19. 6.

44 == ÁBTL 3.1.9. V-26986. 20. Komáry Endre önvallomása (másolat), 1946. május 25.

a szervezkedésnek, Komáry Endre és Bölkény László bármennyire igyekeztek tagadni szerepüket, őket is aktív résztvevőként azonosították. Komáry esetében ezt azzal igazolták, „*hogymint beszélték, látni lehetett zavart magatartását*”, valamint az őrizetben lévő személyekkel suttogva egyeztetett a vallomások tartalmáról.⁴⁵ Bölkényről Bándi vallomása alapozva jelentették ki, hogy tudott a szervezkedésről, vállalkozott a részvételre és további személyek bevonására, ugyanakkor a nyomozók elismerték, hogy „*nem támasztható alá az, hogy kiket szervezett be*”.⁴⁶

A feltárt jegyzőkönyvekben Komáry, Bölkény és Bándi igyekezett annak látszatát kelteni, hogy 1946 tavaszán laza ismertségi viszony és csupán a kisgazdapárti szimpátia kötötte őket egymáshoz. A rendőrség viszont a szoros kapcsolat tényét igyekezett bizonyítani annak érdekében, hogy biztos alapot teremtsen a vádemelésnek, e törekvésüket azonban kevés siker koronázta. A Budapesti Népjogi Szolgálat nem találta kellőképpen megalapozottnak a nyomozati megállapításokat, és bizonyíték hiányában 1946 őszén végül megszüntette a fiatalok ellen indított eljárást, és szabadlábra helyezte őket.⁴⁷ Bölkény és Komáry szabadon bocsátásuk reményében már ezt megelőzően, 1946 májusában fellebbeztek az internálási határozatuk ellen.⁴⁸ Ekkor azonban nem jártak eredménnyel, az egri várból a Markó utcai börtönbe szállították őket, majd Komáromban és a Buda-déli Központi Internálótáborban raboskodtak mindaddig, amíg az eljárást meg nem szüntették velük szemben.⁴⁹

= = A politikai színtér

Annak eshetőségét, hogy a szerkesztők őrizetbe vételével kizárólag az *Egri Barázda* megjelenésének ellehetetlenítése lett volna a cél, el lehet vetni, a lap terjesztését más eszközökkel gátolták. A kisgazdapárti sajtótermék kiadását a belügyminiszter meghatározott időre 1946 augusztusában, majd októberében is betiltotta.⁵⁰ Az eljárást, a „mátravidéki összeesküvés” egri kiterjesztése mellett, elsődlegesen az FKGP vármegyei vezetőinek diszkreditálása és ellehetetlenítése motiválta. Mindez már a leartóztatott fiatalok személyének kiválasztásánál megfigyelhető. Kisgazdapárti be-

45 = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 27. Jelentés Komáry Endre szerepéről, 1946. június 14.

46 = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 28. Jelentés Bölkény László szerepéről, 1946. június 14.

47 = Sugár István: Az egri Kisgazda Párti „összeesküvés” 1946-ban. *Egri Újság*, 1990. november 2. 5. Budapest Főváros Levéltárának tájékoztatása szerint a Budapesti Népjogi Szolgálat anyagában nem maradtak fenn az *Egri Barázda* szerkesztőinek ügyében keletkezett iratok. Komáry Endre rendőrhatalósági őrizetét (internálását) a Belügyminisztérium véghatározata 1946. szeptember 17-én szüntette meg. ÁBTL 3.1.9. V-27322. 35. Véghatározat, 1946. szeptember 17.

48 = Komáry Endre fellebbezését lásd: ÁBTL 3.1.9. V-27322. 41. Komáry Endre fellebbezése, 1946. május 28.

49 = ÁBTL 3.1.9. V-26986. 81–82. Komáry Endre és Bölkény László fellebbezésének elutasítása, 1946. augusztus. 28.; Sugár István: Az egri Kisgazda Párti „összeesküvés” 1946-ban. *Egri Újság*, 1990. november 2. 5.

50 = Pető, 1992: 295–297.

ágyazottságuk miatt az MKP képviselői vélhetően azzal a feltételezéssel éltek, hogy az *Egri Barázda* szerkesztőin keresztül lesz a legegyszerűbb elérni a párt vármegyei vezetőségét, a rendőrség közbenjárásával kompromittáló információkat gyűjteni róluk, valamint összekötni az ügyet a gyöngyösi és hatvani eljárásokkal. A koncepciót Komáry Endre személyére alapozhatták, aki amellett, hogy szerkesztője volt a lapnak, jó viszonyban állt Miskolczy Istvánnal, akihez a munkakapcsolat mellett – Miskolczy az FKGP vármegyei elnökeként az *Egri Barázda* felelős szerkesztője volt – később rokoni szálak is fűzték.⁵¹ Komáry Milassin Kornéllal is kapcsolatban volt, 1945 szeptemberétől vármegyei aljegyzőként dolgozott a főispán alatt.⁵² A fiatalok már említett, az internálótáborból kijuttatott levele alapján a kommunista párt fenti törekvése nem járt sikerrel, a pártvezetőség tagjaira vonatkozó terhelő vallomást nem tettek.⁵³

A felvetést erősíti Milassin Kornél főispán Nagy Ferenc miniszterelnökhöz és Gyöngyösi János külügyminiszterhez 1946. május 20-án intézett levele, amelyben beszámolt az őt ért rágalmakról, az egi őrizetbe vételekről és a fiatalok fogva tartásának körülményeiről. Ebből kiderül, hogy a SZEB vármegyei megbízottja, Szeráfin Grigorjevics Anyiszimov alezredes⁵⁴ május 18-án – Bartha István alispán,⁵⁵ a pártok és szakszervezetek vezetői, a vármegyei nemzeti bizottság elnöke, valamint a lapszerkesztők társaságában – magához rendelte, és közölte álláspontját a feltárt vélelmezett összeesküvésről. A vizsgálati szakasz ugyan még folyamatban volt, az alezredes már levonta következtetését: úgy ítélte meg, hogy annak élén a Független Kisgazdapárt tagjai, vármegyei vezetői álltak. Állítását – amely összhangban állt az MKP álláspontjával – arra alapozta, hogy a letartóztatottak többségének valamilyen kapcsolata volt a párttal. Később egy szűkebb körben folytatott megbeszélés alkalmával ki is jelentette, hogy Milassin főispánt tartja az összeesküvés szellemi irányítójának. Ennek köszönhetően lépéseket tett a kisgazdapárti népgyűlések korlátozása érdekében, elrendelte, hogy minden nyilvános eseményt csak az ő előzetes engedélyével lehet megtartani. A jóváhagyása nélkül megtartott gyűlések szervezőit pedig megfenyegette, hogy szovjet hadbíróság elé állíttatja őket. A főispán kikérte magának Anyiszimov alezredes rágalmaival és beavatkozását a helyi belügyekbe. Kijelentette: „...az egész állítólagos összeesküvéshez természetesen semmi közöm nincsen”. Tekintettel arra, hogy a rendőrség nem adott teljes körű tájékoztatást számára, az ügy körülményeit részletesen nem ismerte, de azt valószínűsítette, „hogy a letar-

51 == Komáry 1950-ben vette feleségül Miskolczy lányát. ÁBTL 3.1.g. V-26986. 87/1. Komáry Endre személyi törzslapja.

52 == *Heves Vármegye Hivatalos Lapja*, 1945. szeptember 20. 26.

53 == DIV TD 80.156.1. Az internált fiatalok Miskolczy Istvánnak címzett levele, 1946. [d. n.].

54 == A pozíciót 1945 márciusától töltötte be. Földesi, 1995: 191.

55 == Bartha István (1890–1948) 1919 októberétől dolgozott a vármegyei közigazgatásban, 1944. december 30-ától 1948. április 4-én bekövetkezett haláláig volt alispán. Életrajzát lásd bővebben: Bán (szerk.), 2011: 242–243.

tóztatottak állandó verése arra irányul, hogy ellenem adatokat szolgáltatss[anak] úgy a magyar államrendőrségnek, mint az orosz [sic!] ellenőrző bizottságnak”. Levele végén nyomatékosan kérte a miniszterelnököt és a külügyminisztert, hogy kérjenek tájékoztatást a SZEB-től arra vonatkozóan, hogy a vármegyei megbízott jogosult-e ilyen mértékben beavatkozni a belügyekbe.⁵⁶ A címzettek esetleges viszontválasza nem ismert.

A szovjetek részt vettek a Független Kisgazdapárt vármegyei elnökét érintő információgyűjtésben is. Miskolczi István levélben tájékoztatta a Nemzetgyűlés elnökét, hogy 1946. május 21-én egy orosz katona kíséretével házkutatást végeztek lakásán. Miskolczi az eset idején Budapesten tartózkodott, a részletekről felesége tájékoztatta, aki elmondása szerint figyelmeztette a kiérkezőket, hogy ott nemzetgyűlési képviselő él. A lakásnál megjelent személyek ezzel mit sem törődve, a szovjet katonai parancsnok utasítására hivatkozva, elvégezték feladatukat, amelynek során „fásiszta termékek [sic!] után kutattak, természetes eredménytelenül”.⁵⁷ A házelnök a május 23-ai ülésnapon jelentette be, hogy a képviselő mentelmi jogát sérelem érte.⁵⁸

A fentiek rámutatnak arra, hogy a SZEB nemcsak országos, hanem lokális szinten is beavatkozott a belpolitikai ügyekbe a szovjet érdekek mentén, sokszor az MKP törekvéseit támogatva. Erőfeszítésük ebben az esetben azonban sikertelenül zárult, Milassin főispán megfenyegetése és a Miskolczi nemzetgyűlési képviselő lakásán tartott házkutatás sem hozott olyan eredményt, amely alapján közvetlenül összefüggésbe lehetett volna őket hozni a folyamatban lévő eljárással. Ennek ellenére, az internáltak kisgazdapárti érintettsége miatt, az *Egri Barázda* szerkesztőinek ügye befolyást gyakorolt a párt helyi politikájára.

A vármegyében indított eljárásorozat Eger Város Nemzeti Bizottságának ülésein is napirendre került. A testület ekkor már kizárólag a baloldali pártok befolyása alatt állt, elnöke az 1945-ben még a szocdemek képviselőjében megválasztott, de vélhetően kettős párttagsággal rendelkező, 1946-ban már nyíltan kommunistapárti Karaszek Mihály volt.⁵⁹ Az előzőekben vázoltak nyilvánvalóan nagyban meghatározták a nemzeti bizottság tevékenységének irányát is. 1946. május 13-án „az egri Nemzeti Bizottság, a két munkáspárt, valamint Eger város és Heves vármegye lakossága

56 == MNL-HML-IV.401.b. 302/1946 Milassin Kornél levele Nagy Ferencnek és Gyöngyösi Jánosnak, 1946. május 20. Vö. Nagy, 2017: 16–17.

57 == DIV TD 80.151.1-4. Miskolczi István mentelmi panasza, 1946. [d. n.].

58 == Nemzetgyűlési napló, 1948: 319.

59 == Megválasztása: MNL-HML-XVII.1. Jegyzőkönyv, 1945. május 17. Karaszek Mihály (1894–1967) szakszervezeti múltja az első világháború előtti időkre nyúlt vissza, lakása a két világháború között egy ideig illegális baloldali összejövetelnek adott otthont. 1944 végétől aktívan kivette a részét az MKP helyi megszervezésében. Bővebben: Gál, 2025.

nevében” az Országos Nemzeti Bizottságnak és a Független Kisgazdapárt országos központjának címzett tiltakozó határozatot fogadtak el. Ebben kijelentették, hogy nem tűrik tovább azt, hogy a vármegye területén különböző erőszakos cselekményeket elkövető személyek a kisgazdapártot használják fel arra, hogy „*magukat demokratának álcázzák*”. A Baloldali Blokk országos követelésével összhangban elvárták a párttól, hogy vizsgálja felül helyi tagságát, tisztítsa meg sorait „*a reakciós egyénektől és a régi rend híveitől*”.⁶⁰

A határozatot a munkáspártok közösen kezdeményezték, és arról az 1946. május 8-ai ülésén tárgyalt a bizottság, amelyen jelen volt a kisgazda kiküldött is, aki védelmébe vette a pártot. Tájékoztatása szerint az FKGP vármegyei szervezeteiben az átalakulás folyamata elkezdődött, azonban a tagrevízió végrehajtása időt igényelt. Kifejtette továbbá véleményét arról, hogy a „*rendbontó elemek nemcsak a Kisgazdapártba húzódtak be, a többi pártokba[n] is*” jelen vannak. Hangsúlyozta, hogy a vármegyében kialakult közhangulatért tulajdonképpen minden párt felelősnek tekinthető. Az ülés jegyzőkönyvéből nem derül ki, hogy a határozatot a kisgazdapárti kiküldött is megszavazta-e, annyi biztos, hogy azt többek között Eger Város Nemzeti Bizottsága nevében küldték ki.⁶¹

A Baloldali Blokk pártjai által megszövegezett tiltakozó beadványra a Független Kisgazda Párt Országos Központja részéről 1946. május 23-án érkezett reakció. Ebben tájékoztatták a nemzeti bizottságot, hogy a sérelmezett ügyek kivizsgálását a párt elrendelte; amennyiben ennek során bizonyosságot nyer, hogy antidemokratikus személyek vannak a tagok között, akkor megteszik a megfelelő lépéseket kizárásuk érdekében. Az *Egri Barázda* őrizetbe vett szerkesztőivel kapcsolatban a pártközpont felhívta a bizottság figyelmét, hogy a rendőrségen a fiatalokat kivétel nélkül súlyosan bántalmazták egy olyan ügyben, amelyben bizonyos, hogy ártatlannak. Pártay Tivadar, az FKGP Országos Szervezés Főosztályának vezetője felszólította a nemzeti bizottságot, hogy haladéktalanul indítsanak vizsgálatot a politikai rendőrség túlkapásai ügyében.⁶²

Eger Város Nemzeti Bizottsága 1946. június 3-ai ülésén határozott arról, hogy a pártok egy-egy képviselőjéből vizsgálóbizottságot állít fel, amely a fogvatartottakkal közvetlen kapcsolatba lépve kivizsgálja a hatóság túlkapásairól megfogalmazott vádakát. A határozat megszületésének háttéréhez hozzátartozik, hogy a vizsgálóbizottság felállítása idején a kisgazdapártnak már nem volt képviselője a város nemzeti bizottságban. Az FKGP 1946. júniusában három közalkalmazott B-listázása miatti

60 == MNL-HML-XVII.1. E1846/1946. Az Eger Város Nemzeti Bizottságának tiltakozó határozata, 1946. május 13.

61 == MNL-HML-XVII.1. Jegyzőkönyv, 1946. május 8.

62 == MNL-HML-XVII.1. E1890/1946. Levelezés a Független Kisgazdapárt Országos Központja és Eger Város Nemzeti Bizottsága között, 1946. május 23. – 1946. június 4.

tiltakozásul hívta vissza képviselőit.⁶³ A testület tehát a kiscgazdák nélkül határozott az egri fogvatartottak bántalmazási ügyének kivizsgálásáról és az FKGP Országos Központjának küldendő válaszevlé tartalmáról. Ebben tájékoztatták a párt vezetését, hogy felállítottak egy bizottságot az eset részleteinek feltárására, mindemellett csodálkozásukat is kifejezték, hogy a nyomozás teljes befejezése előtt az FKGP magabiztosan állítja az őrizet alatt állók teljes ártatlanságát. A nemzeti bizottság szerint a tisztánlátás érdekében meg kell várni a vizsgálat eredményét.⁶⁴ A kiküldött vizsgálóbizottság tevékenységéről nem került elő irat.

A nemzeti bizottság ülésein történtek jól érzékeltetik, hogy 1946 nyarára helyi szinten is tovább mélyült a feszültség a Baloldali Blokk pártjai és a Független Kiscgazdapárt között, amelyhez elsősorban a B-listázás gyakorlati végrehajtása és a vármegyében feltárt állítólagos szervezkedések körül kialakult véleménykülönbségek járultak hozzá. Utóbbiak azonban nemcsak a helyi közéletre voltak hatással, országos politikai vonatkozásuk is lett.

Szviridov altábornagy, a SZEB elnökhelyettese 1946. június 28-án levelet írt Nagy Ferenc miniszterelnöknek a Budapesten, az Oktogonnál elkövetett gyilkosságokkal összefüggésben.⁶⁵ Ebben azt a megállapítást tette, *„hogy a Vörös Hadsereg tagjai ellen elkövetett terrorcselekményeket a katolikus papság soraiba tartozó volt vezető fasiszta [...] egyének készítették elő”*. Példaként a Kis Szaléz nevével fémjelzett gyöngyösi esetet emelte ki, amelynek irányításában – információi szerint – közreműködtek kiscgazda nemzetgyűlési képviselők is. Hozzátette, hogy *„a nevezett személyek álltak az élén az egri, hatvani és egyéb városokban működő terrorista csoportoknak is”*. Álláspontja szerint a kormány nem tett meg minden szükséges intézkedést az erőszakos cselekmények megelőzése érdekében, ezért a további hasonló jellegű események megakadályozása céljából hét pontban foglalta össze követeléseit. Elsősorban a megítélése szerint fasisztabarát ifjúsági egyesületek és szervezetek feloszlátását szorgalmazta, de javaslatot tett többek között a FISZ tagrevíziójára, a fenti képviselők felelősségre vonására, valamint vezető tisztségviselők – jellemzően főispánok – leváltására is.⁶⁶ A SZEB-nek jogában állt véleményt nyilvánítani és közvetlen

63 == MNL-HML-XVII.1. Jegyzőkönyv, 1946. június 3. Uo. E1893/1946. Az Országos Nemzeti Bizottságnak küldött tájékoztató az FKGP kiküldöttek visszahívásáról, 1946. június 4. Uo. E1886/1946. Miskolczy István Eger Város Nemzeti Bizottságnak címzett levele, 1946. június 4.

64 == MNL-HML-XVII.1. E1890/1946. Levelezés a Független Kiscgazdapárt Országos Központja és Eger Város Nemzeti Bizottsága között, 1946. május 23. – 1946. június 4.

65 == Az Oktogonnál 1946. június 17-én elkövetett gyilkosságokról lásd bővebben többek között: Földesi, 1995: 120–121.

66 == RETÖRKIL-X.3.1-Ó állag 16.d. 160. őe. Szviridov levele Nagy Ferenc miniszterelnökhöz, 1946. június 28. Közli: Horváth–Szabó–Szűcs–Zalai (szerk.), 2003: 258–260. A Szviridov által feloszlítani kívánt ifjúsági egyesületek és szervezetek a következők voltak: Magyar Cserkészszövetség, Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete (KALOT), Katolikus Diákok Szövetsége (KDSZ), Keresztény Ifjak Országos Egyesülete (KIOE) és a Szent Imre Kör.

utasítást adni bizonyos belpolitikai kérdésekben. E felhatalmazás azonban kizárólag a fegyverszüneti egyezmény pontjainak végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre terjedt ki, így nem érintette a politikai és közigazgatási vezetők személyi ügyeinek rendezését. A szovjet fél követeléseinek jogszerűsége ezért erősen megkérdőjelezhető.⁶⁷ Nagy Ferenc a végrehajtás során ezért nem szorgalmazta a közeleti és közigazgatási szereplők leváltását és felelősségre vonását, azt a nemzetgyűlési képviselők esetében teljesen elutasította, a főispánok vonatkozásában a végsőkéig odázta. Amennyiben nem így járt volna el, a jegyzék közvetlenül is befolyást gyakorolt volna a Heves vármegyei közelet alakulására.

Nagy Ferenc emlékiratában a szovjetek által eltávolítani kívánt közigazgatási szereplők között megemlíttette Milassin Kornélt is, amit rá hivatkozva mások is átvettek, sőt akad olyan is, aki közvetlenül a SZEB elnökhelyettesének levélre vezetve vissza a főispán lemondásának tényét.⁶⁸ A Szviridov által közvetített kívánalmak között azonban nem szerepelt olyan követelés, amely kifejezetten Milassin menesztését szorgalmazta volna, csak Andrássy Dániel szabolcsi, Vidovics Ferenc somogyi és Zeőke Pál komárom-esztergomi főispánt nevesítette a jegyzék.⁶⁹ Milassin megnevezésének hiánya annak fényében mindenképp meglepő, hogy személyét vármegyei szinten szovjet segítséggel igyekeztek bevonni az *Egri Barázda* szerkesztői ellen kezdeményezett eljárásba. Amennyiben szerepelt volna az eltávolítani kívánt tisztviselők között, akkor sem ez lett volna a kiváltó oka a főispáni posztról való távozásának. 1946 nyarán már folyamatban volt a nemzetgyűlési képviselők összeférhetetlenségét szabályozó törvény előkészítése, amely értelmében a parlament tagjai 1946. november 15-től közzszolgálati állást nem vállalhattak.⁷⁰ A Szviridov által megnevezett főispánoknak tehát egyik állásuktól novemberben mindenképpen meg kellett volna válniuk, ezért Nagy Ferenc a törvény tárgyalása idején erre hivatkozva kérte lemondásukat.⁷¹ Így még a törvény hatályba lépése előtt, 1946. augusztus 12-én a miniszterelnök felterjesztésére Tildy Zoltán köztársasági elnök a nevezett főispánokat felmentette állásukból, Milassin Kornéllal egyetemben, aki szintén nemzetgyűlési képviselő is volt. A hevesi főispán kényszerű távozásához minden bizonnyal a személyét és tevékenységét ért, 1945-től folyamatos támadások,

67 = = Földesi, 1995: 132. Nem csak a követelések megszövegezése súrolta a jogszerűség határát, a szovjet fél a SZEB alapszabályát sem tartotta be, amikor előzetesen nem ismertette a Nagy Ferencknek címzett levél tartalmát az angolszász hatalmak képviselőivel, ami feszültséget is okozott a bizottságon belül. Erről bővebben: A Szövetséges Ellenőrző Bizottság 1946. július 24-i ülésének jegyzőkönyve. Közli: Feitl (szerk.), 2003: 196–204.

68 = = Nagy, 1990: 319.; Palasik, 2000: 167.; Szecskó, 1995: 54–55.

69 = = RETÖRKIL-X.3.1-Ó állag 16.d. 16o. őe. Szviridov levele Nagy Ferenc miniszterelnökhöz, 1946. június 28. Közli: Horváth–Szabó–Szűcs–Zalai (szerk.), 2003: 258–260.

70 = = 1946. évi XXVI. törvénycikk a nemzetgyűlési képviselők összeférhetetlenségéről.

71 = = Nagy, 1990: 321.

valamint az összeférhetetlenségi törvény folyamatban lévő elfogadása is hozzájárult, véglegessé azonban a B-listázások során tapasztalt visszaélések miatt vált.⁷² Milassin nem értett egyet azzal, hogy 1946 nyarán a vármegyei közigazgatás tisztviselői karának szinte egészét menesztették, ezzel ellehetetlenítették a tevékenységét, szétzilálták a törvényhatóság működését, ezért ehhez a folyamathoz a továbbiakban nem kívánt asszisztálni.⁷³ A kommunista párt helyi szervezetének célkitűzése így részben teljesült, Milassin Kornélt sikerült a vármegye éléről távozásra kényszeríteni, lemondása után a törvényhatósági bizottság 1946. október 26-ai ünnepi közgyűlésén Balassa Tibor személyében azonban ismét kisgazdapárti főispánt iktattak hivatalba.⁷⁴

Az egri fiatalok ügye a Nemzetgyűlés előtt is napirendre került. Miskolczy István 1946. augusztus 28-án interpellációt nyújtott be, amelyben Rajk László belügyminisztertől kért tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy van-e tudomása az őrizetbe vételekről, az internált személyek fogva tartási helyszínének folyamatos változtatásáról. Feltette a kérdést Rajknak, hogy hajlandó-e azonnal szabadon bocsátani a fiatalokat, és felelősségre vonni azokat, akik elkövették ellenük a törvényteleniségeket. A várból kijutatott levélre hivatkozva határozottan állította, hogy a fogvatartottakat veréssel próbálták rávenni arra, hogy ismerjék el a fegyveres összeesküvésben való közreműködésüket, és szolgáltatassanak terhelő információt róla és Kiss István képviselőtársáról. Miskolczy – részben megválaszolva az interpellációjában feltett kérdését – tájékoztatta a Nemzetgyűlést, hogy a belügyminiszter tisztában volt az üggyel, értesülve az erőszakos módszerek alkalmazásáról, személyesen állíttatta le a kihallgatásokat, és kijelölte megbízottját a visszaélések kivizsgálására. Rajk a vizsgálat eredményéről viszont nem tájékoztatta a képviselőt, aki a fogvatartottak ügyének tisztázása és a rendőrségnél tapasztalt kegyetlen bánásmód megszüntetése érdekében végül három kéréssel fordult a miniszterhez. Előszörban a rendőrség kihallgatási módszereinek újbóli alapos kivizsgálását, másrészt a verésben közreműködő rendőrök azonnali leváltását és megbüntetését, harmadrészt a fiatalok azonnali szabadlábra helyezését kérte.⁷⁵

Rajk László írásbeli válaszát, amelyben védelmébe vette az *Egri Barázda* ügyében eljáró hatóságot, a Nemzetgyűlés 1946. szeptember 27-i ülésén ismertették. A belügyminiszter röviden kifejtette, hogy a Magyar Államrendőrség Eger Városi és Járási Kapitánysága azért vette őrizetbe a fiatalokat, mert a gyanú szerint demokratikus államrend elleni összeesküvést készítettek elő. Ennek megfelelően nem talált kivetnivalót a letartóztatások tényében, a rendőrség eljárásában; úgy ítélte meg, hogy az a törvényben előírtak szerint zajlott. Válaszában nem tért ki arra,

72 == A Milassin Kornélt 1945-ben ért támadásokról lásd bővebben: Gyebnár, 2025.

73 == Gyarmati, 1996: 526–527.

74 == MNL-HML-IV.402.a. Jegyzőkönyv, 1946. október 26.

75 == Nemzetgyűlési napló, 1951: 370–374.

hogy a Miskolczi által kifogásoltakkal kapcsolatban újbóli vizsgálatot indítana, de arra sem, hogy a rendőrségi állomány felülvizsgálatát és az őrizeteseik szabadon bocsátását elrendelné. A képviselő viszontválaszában felhívta a belügyminiszter figyelmét, hogy véleménye szerint rendőrségi ügyekben sokszor félrevezették, nem a valóságnak megfelelően informálták, amit a feltett kérdésekre adott reakciója is alátámaszt. Miskolczi tájékoztatta Rajkot, hogy a rendőrségi és népügyész-ségi vizsgálat sem tárt fel olyan terhelő adatot, amely alapja lehetett volna a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedéssel kapcsolatos vádemelésnek. Ennek következtében az 1946 májusában letartóztatott személyek egy részét már elengedték, a többiek várták szabadon bocsátásukat.⁷⁶

Miskolczi István nem csak a Nemzetgyűlés előtt kelt a fiatalok védelmére. A parlamenti akcióját megelőzően, 1946. június 22-én *Mi az igazság az Egri Barázda szerkesztői körül* címen közölt cikket a lap hasábjain, amelyben az őket ért vádakra reagálva igyekezett feltárni a szervezkedésként azonosított események hátterét. Az FKGP helyi szervezetének elnöke mindenekelőtt megmagyarázta, miért csak az őrizetbe vételek után bő egy hónappal állt nyilvánosság elé. Noha a Baloldali Blokk pártjaihoz köthető helyi sajtótermékek kezdettől fogva napirenden tartották a fiatalok ügyét, Miskolczi bizalommal várta a nyomozás befejezését, nem akarta sajtópolémiával befolyásolni a hatóság munkáját, azonban a rendőrség tisztességtelen módszerei reagálásra késztették. A cikk lényege az események ismertetése mellett a helyi rendőrség eljárásának a bírálata. A nemzetgyűlési képviselő felhívta a figyelmet a rendvédelmi szerv politikai részrehajlására, s írásával nyilvánvalóan el-
lensúlyozni kívánta a baloldali sajtóban megjelent híreszteléseket. Miskolczi nem hallgatott a kihallgatások kegyetlenségéről sem, bízott az erőszakot alkalmazó rendőrök megbüntetésében, amelynek elérése érdekében később ő maga is lépéseket tett, a fent részletezett módon.⁷⁷

A Baloldali Blokk pártjainak részéről nem maradhatott el a válaszreakció. A kommunista *Heves Népe* hasábjain 1946. június 27-én Megint fasisztákat ment az Egri Barázda! címen jelent meg egy írás, amelynek szerzője azzal támadta az internált fiatalok védelmére kelt nemzetgyűlési képviselőket, hogy már a vizsgálat lezárulta előtt fellépnek érdekükben, „*mártírokká igyekezzenek átfesteni azokat, kiket a demokrácia ellenségeinek tekint*”. A szerző szerint ezzel a kisgazdák leleplezték magukat, ugyanis a szerkesztőség és a párt helyi képviselői az 1946 februárjára kialakult államrend ellenségeit és nem annak vívmányait védték.⁷⁸ Az SZDP vármegyei titkára, Okos Miklós 1946. június 30-án reagált Miskolczi István írására az *Igazság* hasábjain. Ő elsősorban Miskolczi személyét és közéleti tevékenységét támadta, és

76 == Uo.: 88o.

77 == Miskolczi István: *Mi az igazság az Egri Barázda szerkesztői körül. Egri Barázda*, 1946. június 22. 1.

78 == Kiss J.: *Megint fasisztákat ment az Egri Barázda! Heves Népe*, 1946. június 27. 1.

csak kisebb részben vállalkozott a kispártos politikai állításainak cáfolatára. Okos így egyáltalán nem foglalkozott a fogvatartottakkal szemben tanúsított bánásmóddal, a rendőrség eljárására vonatkozó bírálatokkal. A szociáldemokrata politikus az alábbi harcias hangvételű, az erőszakot relativizáló mondatokkal zárta mondanóját: „Ökölrel szemben öklöt, fegyverrel szemben fegyvert! Vagyis mindaddig, amíg a magyar élet minden pórását át nem járja az egészséges és tiszta demokrácia szelleme, amíg a nemzeti vérkeringésből nem tisztul ki a fasiszta reakció mérge, addig a magyar demokráciának fegyverben kell állnia, hogy megvédelmezhesse magát, s hogy lesújthasson azokra, akik a demokrácia intézményeit el akarnák veszejteni.”⁷⁹ A válaszcikkek tartalma is megerősíti tehát, hogy az *Egri Barázdá* szerkesztői ellen indított eljárás célja elsősorban a vármegye kispártos vezetéseinek ellehetetlenítését célozta, és ennek érdekében a baloldali pártok képviselői a hatóságok által alkalmazott erőszakot sem tekintették elítélendőnek.

Miskolczi István parlamenti felszólalása és az *Egri Barázdák*ban megjelent cikke alapján világos, hogy az eljárás indítékáról hozzá eljutott információk összhangban álltak a baloldali helyi sajtóban megjelent hírekkel. Tudomása szerint az *Egri Barázdá* szerkesztőit azzal vádolták, hogy részük volt a Gyöngyös környéki merényletekben.⁸⁰ Ennek alapján ő maga sem feltételezhetett mást, mint azt, hogy az őrizetbe vételek célja az FKGP helyi szervezeteinek ellehetetlenítése, a párt képviselőinek diszkreditálása volt. Ennek fényében nem tehetett egyebet, mint lehetőségeihez mérten a fiatalok védelmére kelt azzal, hogy felhívta a figyelmet a velük szemben tanúsított törvénytelen bánásmódra, az eljárás koncepciójára.

A kormány képviselőit nem csak Miskolczi tájékoztatta az egri rendőrség kihallgatási gyakorlatáról, Milassin Kornél is kitért a Nagy Ferencnek és Gyöngyösi Jánosnak címzett levelében a fiatalok bántalmazására. Informálta a miniszterelnököt és a külügyminisztert, hogy a fogvatartottakat gumibottal verték, „és bizonyos irányba iparkodtak vallomást tőlük kicsikarni”. Elpanaszolta továbbá, hogy az eljárás részeredményeiről nincs bővebb információja, ugyanis a rendőrség a kérése ellenére sem nyújtott betekintést annak részleteibe. Figyelembe véve, hogy a SZEB vármegyei megbízottja őt tekintette a szervezkedés szellemi irányítójának, arra gyanakodott, hogy a fiatalok bántalmazását elsősorban a róla történő kompromitáló adatok gyűjtése motiválta.⁸¹ A források tanúsága szerint gyanúja alaptalannak tekinthető, az internáltak által írt, a várból kijutatott levél nem nevesítette a főispánt, név szerint csak Miskolczi István és Kiss István nemzetgyűlési képviselőket említette.⁸²

79 == Okos Miklós: Válasz Miskolczi István képviselő úrnak. *Igazság*, 1946. június 30. 1.

80 == Nemzetgyűlési napló, 1951: 370–374.

81 == MNL-HML-IV.401.b. 302/1946. Milassin Kornél levele Nagy Ferencnek és Gyöngyösi Jánosnak, 1946. május 20.

82 == Vö. DIV TD 80.156.1. Az internált fiatalok Miskolczi Istvánnak címzett levele, 1946. [d. n.].

A vármegyei közéletben betöltött szerepük és kisgazdapárti beágyazottságuk miatt 1946 első felében Miskolczy Istvánt és Milassin Kornélt sem kerülték el a politikai jellegű támadások, ennek ellenére a kapcsolati hálójuk és hivatalos pozíciójuk adta kereteket felhasználva az őrizetbe vett fiatalok védelmére keltek. Arra vonatkozóan nem áll rendelkezésre információ, hogy Milassin és Miskolczy fent részletezett kiállításának mekkora szerepe volt az internáltak szabadon bocsátásában, az ügy végeredményét figyelembe véve azonban a kitűzött célt elérték, a népügyészség bizonyítékok hiányában megszüntette a nyomozást, az őrizetben lévő egyéneket szabadon engedte.

= = = Összegzés

A Baloldali Blokk pártjai – élükön a Magyar Kommunista Párttal – kezdettől fogva arra törekedtek, hogy hivatalos kommunikációjukban összemosák az *Egri Barázda* szerkesztői ellen indított eljárást a Gyöngyös és Hatvan környékén feltárt szervezkedésekkel. Az eljárás vizsgálati szakaszában felvett vallomások azonban nem támasztották alá sem a sajtóban megjelent híreket, sem a SZEB elnökhelyettesének jegyzékében megfogalmazott állításokat. Ezért a Budapesti Népügyészség bizonyítékok hiányában 1946 őszén megszüntette az egri fiatalokkal szemben kezdeményezett eljárást. Ennek fényében, a címben megfogalmazott kérdésre válaszolva kijelenthető, hogy a vádhatóság meggyőződése szerint a meggyanúsított személyek nem követtek el az 1946. évi VII. törvénycikkbe ütköző vétséget, nem vettek részt demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben.

A feltárt források arra utalnak, hogy az őrizetbe vett fiatalok a helyi politikai játszmák eszközévé váltak. A rendőrséggel és a szovjetek vármegyei megbízottjával közreműködve az MKP többek között őket felhasználva igyekezett megvalósítani célkitűzését, amely elsősorban az FKGP helyi tagságának felülvizsgálatára, a vármegyei vezetők diszkreditálására irányult. Jóllehet Szviridov 1946. június 28-án kelt követelése arra utalnak, hogy az MKP a hatalomért folyó harcban a SZEB-et is felhasználta, a Heves vármegyében megfigyelhető összjáték nem tekinthető kizárólag a pártközpont által irányított cselekménysorozatnak.⁸³ Az MKP helyi vezetésének a kisgazdák felé megfogalmazott alapkövetelései ugyan összhangban álltak az országos kívánalmakkal, érvényesítésük során azonban a helyi lehetőségeket is kihasználták, miközben saját érdekeiket is szem előtt tartották.

Az *Egri Barázda* ügyében is megfigyelhető az MKP 1946 májusától alkalmazott központi kommunikációs taktikája, amelynek lényege az volt, hogy a feltárt vélelmezett szervezkedéseket közvetlenül vagy közvetve a kisgazdákkal kapcsolták össze.⁸⁴ Az eljárás többek között arra irányult, hogy a fogva tartott személyektől az FKGP vármegyei vezetőire vonatkozó kompromittáló információkat kényszerít-

83 = = Palasik, 1998: 119.

84 = = Uo. 117.

senek ki, ezzel elősegítve politikai ellehetetlenítésüket. A gyöngyösi esettel ellentétben – ahol az 1946-ban rögzített adatokat 1947-ben felhasználták a Magyar Testvéri Közösség pereiben – Egerben az információgyűjtés eredménytelen maradt, mivel a fiatalok nem tettek terhelő vallomást a párt helyi vezetőire.⁸⁵ Ennek ellenére az MKP részleges sikert azért elkönnyelhetett. A B-listázás során tapasztalt visszaélések mellett a Milassin Kornélt ért politikai támadások is hozzájárulhattak a főispán lemondásához, emellett az *Egri Barázda* megjelenését a belügyminiszter 1946. augusztusban és októberben két alkalommal ideiglenesen betiltotta. Ekkor azonban a Független Kisgazdapárt vármegyei erős pozícióját még nem sikerült gyengíteni, a kommunisták törekvése csak 1947-ben kezdett megvalósulni. Miskolczi István vármegyei díszelnök ellen a Független Kisgazdapárt 1947 februárjában fegyelmi eljárást rendelt el, amelynek idejére felfüggesztették tagságát, korlátozták politikai szerepvállalását.⁸⁶ Ezzel párhuzamosan, az országos eseményekkel összhangban, főként az 1947. évi választás eredményéből eredően, a párt helyi befolyása is csökkenni kezdett.

= = = Levéltári források = = =

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.1.9. Vizsgálati dossziék

v-26986 Dr. Komáry Endre

v-27322 Agócs József

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL-OL)

XIX-A-1-e Miniszterelnökség. Nagy Ferenc miniszterelnök, 1945–1947.

Magyar Nemzeti Levéltár Heves Vármegyei Levéltára (MNL-HML)

IV.401.a. Heves vármegye főispánjának iratai. Elnöki iratok, 1945.

IV.401.b. Heves vármegye főispánjának iratai. Általános iratok, 1877–1949.

IV.402.a. Heves Vármegye Törvényhatósági Bizottságának iratai.

Közgyűlési jegyzőkönyvek, 1876–1949.

X.1. Magyar Kommunista Párt Heves Vármegyei Titkársága, Bizottsága és alapszervezetei iratai.

1. cs. 11. őe. A megyei titkár havi jelentései felső szervek részére, 1945. február 24. – 1945. október 4.

1. cs. 12. őe. A megyei titkár havi jelentései felső szervek részére, 1945. október 3. – 1946. január 10.

85 == Ötvös, 2013: 473.

86 == RETÖRKIL-X.3.1.-Ó állag 84.d. 10. őe. Szecskó Károly levele Virágh Ferencnek, amelyben összegzi Miskolczi István pályafutását, 1994. augusztus 19.

2. cs. 8. őe. A megyei titkár jelentései és levelei a Központi Vezetőség részére, 1946–1948.
- x.8. Magyar Kommunista Párt Eger Városi Titkársága, Bizottsága és alapszervezetei iratai.
1. cs. 9. őe. A városi titkár havi és egyéb jelentési felsőbb szervek részére, 1946–1948.
- xvii.1. Eger városi és Heves megyei közös nemzeti bizottság iratai, 1944–1949.
- xxv.1. Eger Népbíróság iratai, 1945–1949.
- 302/1945. dr. Kálnoki István népbíróági ügye.

Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár (RETÖRKIL)
x.3.1. Kisgazda levéltár. Ó állag, 1930–1950.

Dobó István Vármúzeum Történeti Dokumentum Gyűjtemény (DIV TD)

= = = Hivatkozott irodalom = = =

Balogh, 1975

Balogh Sándor: *Parlamenti és pártharcok Magyarországon, 1945–1947.*
Kossuth, Budapest

Balogh, 1997

Balogh Margit: P. Kiss Szaléz szovjetellenes „összeesküvése”.
História, 3. sz. 20–24.

Bank, 2021

Bank Barbara: Az ellenségkép új szintre emelése, avagy a Kiss Szaléz ügy – gondolatok. In: *Gupvi, gulag. Magyarok a szovjet lágerbirodalomban, 1944/45–2019/20.* Szerkesztette: Bognár Zalán – Muskovics Andrea Anna. Gulág- és Gupvikutatók Nemzetközi Társasága, Miskolc. 189–204.

Bán (szerk.), 2011

Heves megye történeti archontológiája (1681–)1687–2000. Szerkesztette: Bán Péter.
Heves Megyei Levéltár, Eger.

Feitl (szerk.), 2003

A magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság jegyzőkönyvei, 1945–1947.
Szerkesztette: Feitl István. Napvilág, Budapest.

Földesi, 1995

Földesi Margit: *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon, 1945–1947.*
IKVA, Budapest.

Gál, 2022

Gál Máté: A katolikus egyház ellenőrzése és korlátozása Heves vármegyében az 1940-es évek második felében. In: *Régióink története III. A közigazgatás történeti változásai Észak(kelet)-Magyarországon a modern korban.* Szerkesztette: Gál Máté – Gyebnár Kristóf – Stefán Antal Krisztián.
Líceum, Eger. 93–116.

Gál, 2023

Gál Máté: *A katolikus egyház és a hitgyakorlás korlátozása Heves megyében, 1945–1962.* Kronosz, Pécs

Gál, 2025

Gál Máté: *Mozgalmárból tanácselnök. Dokumentumok Karaszek Mihályról.* https://mnl.gov.hu/mnl/hml/hirek/mozgalmarbol_tanacselnok_dokumentumok_karaszek_mihalyrol (utolsó letöltés: 2026. március 5.).

Gyarmati, 1996

Gyarmati György: Harc a közigazgatás birtoklásáért. A koalíción belüli pártküzdelmek az 1946. évi hatalmi dualizmus időszakában. *Századok*, 3. sz. 497–570.

Gyarmati, 2011

Gyarmati György: *A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956.* Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Rubicon, Budapest.

Gyebnár, 2025

Gyebnár Kristóf: „Milassin Kornél ellen a támadást akkor fogjuk megindítani, amikor a vármegyében a választott tisztviselőket megválasztottuk.” Heves vármegye közigazgatásának újjászervezése és a főispánt ért támadások, 1944–1945. In: *Agria LV. Annales Musei Agriensis. Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve.* Szerkesztette: H. Szilasi Ágota. Dobó István Vármúzeum, Eger. 250–267.

Horváth–Szabó–Szűcs–Zalai (szerk.), 2003

Párközi értekezletek, 1944–1948. Szerkesztette: Horváth Julianna – Szabó Éva – Szűcs László – Zalai Katalin. Napvilág, Budapest.

Nagy, 1955

Nagy József: Heves megye története a felszabadulástól a két munkáspárt egyesüléséig.

In: *Az Egri Pedagógiai Főiskola Évkönyve*. 1.

Szerkesztette: Bakos József. Eger. 376–411.

Nagy, 1970

Nagy József: *A szocializmus építése Heves megyében, 1945–1969.*

Heves Megyei Tanács v. B. Művelődési Osztálya, Eger.

Nagy, 1990

Nagy Ferenc: *Küzdelem a vasfüggöny mögött*. I. köt. Európa–História, Budapest.

Nagy, 2017

Nagy Nándor: *Keresztút a szovjet munkatáborig. A hatvani „összeesküvés” története.*

Hatvani Lajos Múzeum, Hatvan.

Nemzetgyűlési napló, 1948

Az 1945. november 29-ére összehívott Nemzetgyűlés naplója. Hiteles kiadás.

II. kötet. 31–50. ülés (1946. v. 10–1946. VIII. 9). Athenaeum, Budapest.

Nemzetgyűlési napló, 1951

Az 1945. november 29-ére összehívott Nemzetgyűlés naplója. Hiteles kiadás.

III. kötet. 51–66. ülés (1946. aug. 13–1946. okt. 4). Athenaeum, Budapest.

Ötvös, 2013

Ötvös István: Előjáték vagy főhang. Értelmezési kísérlet Páter Kiss Szaléz ügyéhez.

In: *Nyolcszáz esztendő a ferences rend. Tanulmányok a rend lelkiségéről,*

történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről. Szerkesztette: Medgyesy

S. Norbert – Ötvös István – Őze Sándor.

Magyar Napló, Budapest. 456–475.

Palasik, 1998

Palasik Mária: A Kisgazdapárt felbomlasztására irányuló kommunista

taktika lépései. In: *A fordulat évei, 1947–1949. Politika, képzőművészet,*

építészet. Szerkesztette: Ständeisky Éva – Kozák Gyula – Pataki Gábor –

Rainer M. János. 1956-os Intézet, Budapest. 113–128.

Palasik, 2000

Palasik Mária: *A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarca*

Magyarországon, 1944–1949. Napvilág, Budapest.

Pető, 1992

Pető Ernő: Az egri sajtó újraindulása, 1944. dec. – 1946. dec. In: *Agria* 27–28.
Az Egeri Múzeum Évkönyve, 1991–1992. Szerkesztette: Petercsák Tivadar –
Löffler Erzsébet. Dobó István Vármúzeum, Eger. 275–302.

Szecskó, 1995

Szecskó Károly: *A Kisgazdapárt története Heves (vár)megyében, 1908–1990.*
FKGP Országos Elnöksége Tudománypolitikai Intézete, Budapest.

Szűcs (szerk.), 2003

Nagy Ferenc első kormányának minisztertanácsi jegyzőkönyvei,
1946. február 5. – 1946. július 19. A. kötet. Szerkesztette: Szűcs László.
Magyar Országos Levéltár, Budapest.

Vida, 1976

Vida István: *A Független Kisgazdapárt politikája, 1944–1947.*
Akadémiai Kiadó, Budapest.

Vida (főszerk.), 1999

Az 1945. évi november 29-re Budapestre összehívott Nemzetgyűlés almanachja, 1945.
november 29. – 1947. július 25. Főszerkesztő: Vida Ferenc. Magyar Országgyűlés
– Jelenkutató Alapítvány, Budapest.

==== Sajtó =====

Egri Barázda, 1946

Egri Újság, 1990

Heves Népe, 1946

Heves Vármegye Hivatalos Lapja, 1945

Igazság, 1946

Kulcsszavak

=====

internálás, Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, politikai perek

Budapest VIII. kerület, Köztársaság tér (korábban Tisza Kálmán tér, ma II. János Pál pápa tér), a Magyar Kommunista Párt székháza, 1946.

Fortepan 79069 / Berkó Pál

Eger, Kossuth Lajos utca 22. számú ház, előtérben egy
kézikocsit húzó, illetve egy ballonkabátos férfi, 1945.

Fortepan 186903 / Albumo38

/ Incitement Against the Democratic State Order? /

**The anatomy of the proceeding initiated against the editors
of the *Egri Barázda*, 1946**

In the spring of 1946, the authorities in Heves County carried out several arrests on suspicion of involvement in conspiracies allegedly aimed at overthrowing the democratic state order. The case that attracted the greatest public attention was the incident in Gyöngyös involving the Franciscan friar Szaléz P. Kiss. In their public communication, local representatives of the Hungarian Communist Party sought to connect the alleged conspiratorial activities uncovered across the county to this particular case, thereby constructing a narrative of a coordinated series of conspiracies extending across the entire county. The proceedings initiated against the editors of *Egri Barázda*, the newspaper of the Independent Smallholders' Party, formed part of this campaign. Drawing on the available sources, this study seeks to reconstruct the details of the proceedings against the editors of *Egri Barázda* and examine their political motivations. It also explores the local and national conflicts generated by the case as well as the consequences of these conflicts on political life at both local and national levels.
